

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

**Covid-19 Pandemisinin Şirketlerin Finansal Göstergeleri Üzerindeki Etkileri:
Gaziantep Tekstil Sektörü Üzerine Bir Araştırma**

**Effects of Covid-19 Pandemic on Financial Indicators of Companies: A Study on
Gaziantep Textile Industry**

Mehmet KAYGUSUZOĞLU

Prof. Dr. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü
mehmetkaygusuzoglu@gmail.com
Orcid ID: 0000-0001-8053-4296

Hande KAYGUSUZOĞLU

Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi
hande.koglu@gmail.com
Orcid ID: 0000-0003-1591-262X

Enes Said ÖZTÜRK

Hasan Kalyoncu Üniversitesi
enessaidozturk@gmail.com
Orcid ID: 0000-0002-9796-6877

Öz: Covid-19 salgını insanlık tarihinin karşılaştığı yerel bir epidemi olarak başlayıp Ekim 2022 itibariyle 6,5 milyondan fazla insanın hayatını kaybettiği pandemilerden biri olarak günümüzde hala etkilerini devam ettirmektedir. Covid-19 salgınının hem sosyal hayatta hem de iş hayatında yarattığı dramatik etkiler birçok ekonomik sorunu da beraberinde getirmiştir. Dünyada daha önce yaşanan krizler genellikle ekonomik ve finansal nedenlerden kaynaklanırken bu kriz bir virüsten kaynaklanmış ve küresel çapta ekonomik büyümeyi olumsuz şekilde etkilemiştir. Pandeminin yarattığı bu olumsuz koşullar sektörden sektöre farklı boyutlarda etkiler yaratmış olmasına rağmen tüm sektörleri etkilemiş ve büyük bir belirsizlik ortamı doğurmuştur. Türkiye de bu pandemiden ve doğal olarak ortaya çıkan küresel ekonomik krizden önemli derecede etkilenmiştir. Uzun süren kapanmalar dolayısıyla üretimde, istihdamda, ihracatta ve daha birçok diğer alanda geriye gidişler yaşanmış hatta birçok işletme kapanmanın eşiğine gelmiştir. Bu çalışma ile Gaziantep'te tekstil sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin finansal raporları esas alınarak çeşitli finansal analizler yapılmış ve Covid-19 sürecinin söz konusu işletmelerin finansal tabloları üzerindeki etkisinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda Gaziantep'te Tekstil sektöründe faaliyet gösteren ve İstanbul Sanayi Odası tarafından her yıl açıklanan Türkiye'nin ilk 500 sanayi işletmesi arasında yer alan işletmelerden finansal raporlarına ulaşılan 12 adet işletme üzerinde analizler yapılmıştır. Bu işletmelerin 2018, 2019 ve 2020 yılları finansal tabloları olan bilançoları ve kar zarar tabloları üzerinde finansal analiz yöntemlerinden karşılaştırmalı tablolar analizi ve oran (rasyo) analizi yöntemiyle elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda olumsuz etkiler elbette ki gözlenmiş ancak pandeminin genel olarak gösterdiği şiddetli olumsuz etkilerin yaşanmadığı tespit edilmiştir.

Geliş Tarihi:25.05.2023

Kabul Tarihi:30.08.2023

Yayın Tarihi:31.08.2023

Atıf: Kaygusuzoğlu, M., Kaygusuzoğlu, H. & Öztürk, E.S. (2023). Covid-19 Pandemisinin Şirketlerin Finansal Göstergeleri Üzerindeki Etkileri: Gaziantep Tekstil Sektörü Üzerine Bir Araştırma. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 638-652. Doi: 10.33437/ksusbd.1302350

Abstract: The Covid-19 pandemic began as a local epidemic faced by the history of mankind and continues to have its effects today as one of the pandemics that has claimed the lives of more than 6.5 million people as of October 2022. The dramatic effects of the Covid-19 pandemic on both social life and business life have brought about many economic problems. While previous crises in the world were usually caused by economic and financial reasons, this crisis was caused by a virus and negatively affected global economic growth. Although these adverse conditions created by the pandemic have created different effects from sector to sector, they have affected all sectors and created a great environment of uncertainty. In Turkey, it has been significantly affected by this pandemic and the global economic crisis that has naturally arisen. Due to the long-lasting closures, there have been reversals in production, employment, exports and many other areas, and even many businesses have come to the brink of closure. With this study, various financial analyzes were made based on the financial reports of enterprises operating in the textile sector in Gaziantep and it was aimed to reveal the impact of the Covid-19 process on the financial statements of these enterprises. In this context, analyses were made on 12 enterprises operating in the textile sector in Gaziantep and whose financial reports were reached from the enterprises that are among the first 500 industrial enterprises of Turkey announced by the Istanbul Chamber of Industry every year. The data obtained by comparative tables analysis and ratio analysis method from financial analysis methods were evaluated on the balance sheets and profit and loss statements of these enterprises with financial statements for the years 2018, 2019 and 2020. As a result of the valuations, negative effects were of course observed, but it was determined that the severe negative effects of the pandemic in general were not experienced.

Keywords: Covid 19 Pandemic, Economic Crisis, Financial Statements, Textile Enterprises, Gaziantep.

GİRİŞ

İlk olarak 2019'un Aralık ayında Çin'in Vuhan eyaletinde ortaya çıkan Covid-19 hastalığı dünyanın her tarafına yayılmış, ülkemizde 11 Mart 2020 tarihinde ilk vaka görülmüştür. Dünya sağlık örgütünün yayınladığı verilere göre vaka sayısı dört yüz milyona yaklaşmaktadır. Dünyada salgından vefat edenlerin sayısı ise beş milyonu geçmiştir (<https://covid19.saglik.gov.tr/>, 05.02.2022).

Dünyayı etkileyen salgın ülkemizi de hem sosyal hem de ekonomik olarak birçok yönden etkilenmiştir. Vakaların artmasıyla birlikte birçok sektör uzun süreli kısıtlamalar ve kapanmalar nedeniyle olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu kısıtlamalar, ekonominin daralmasına ve ticari hayatın olumsuz etkilenmesine sebep olmuştur. Salgının arz ve talep yönlü değişiklikleri toplumun tüketim alışkanlıklarını da etkilenmiştir. Eğitimin online olarak yapılması, lokanta ve restoranların kapatılması, seyahat kısıtlamaları, otellerin, alışveriş merkezlerinin kapatılması birçok alanda uygulanan kısıtlamalar ekonomide dengelerin bozulmasına sebep olmuştur (Eroğlu, 2020).

Bireylerin ve işletmelerin karşılaştıkları sorunlar, aslında ulusal ve uluslararası boyutta çok daha büyük krizlere neden olmaktadır. Bu krizin aşılabilmesi açısından kamu ve özel sektör yöneticilerine önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. İmalat sektörünün durma noktasına gelmesi, ihracatın azalması ve turizmin sektöründeki daralma ülkenin gelir kalemlerinde azalışa neden olmuştur (Taş. M. ve Zengin, B. 2019;213).

Bu araştırma kapsamında Covid-19 pandemisinin Gaziantep ekonomisine etkisi ve Gaziantep'te faaliyet gösteren şirketlerin finansal tabloları üzerindeki etkilerinin araştırılması amaçlanmıştır.

Literatür Taraması

Dünyayı etkisi altına alan salgın hayatın her alanını etkilemiş, etkilenen her bilim dalı kendi içerisindeki sorunlara çözümler üretmeye çalışmıştır, çalışmaya da devam etmektedir. Sosyal bilimciler konuyu daha çok pandeminin neden olduğu refah kaybı, ekonomik ve finansal yönden ele almışlardır.

Dünya genelinde uzun süreli kısıtlamalar, küresel bakımdan ekonominin gerilemesi ve bununla bağlantılı olarak arz-talep ve tedarik zincirlerinin bozulması, ekonominin uzun bir yavaşlama dönemiyle karşı karşıya kalmasına neden olmuştur (Dev ve Sengupta, 2020: 1).

Covid-19 salgını ile birlikte yaşanan olumsuzlukların ne zaman biteceği bilinmemektedir. Bu bilinmezlik içerisinde pek çok ülkede tüketim alışkanlıklarında değişikliklere neden olmuştur (Özbay ve Özcan, 2021: 21).

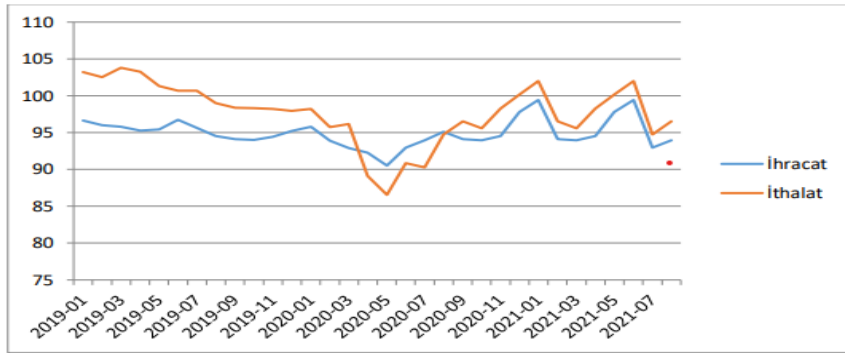
Covid-19 sadece insan sağlığı için çok önemli bir durumu temsil etmiyor, aynı zamanda uluslararası ekonomik kriz haline de dönüşmüştür. Büyük ölçüde dünyada hammaddenin azalması, likidite sorunun yaşanması, işsizlik, arz şokları sorunların temelini teşkil etmektedir (Loayza ve Pennings, 2020: 6).

Salgının etkisiyle yaşanan arz şoku, istihdamda ve sermayede azalma yoluyla GSYİH'yı düşürür bu da üretimin düşmesine neden olur. Artan maliyetler nedeniyle ihracatın yanı sıra kişi başına düşen gelir ve üretimin daralmasına neden olmuştur. (Maliszewska, 2020) İstihdam edilen işçi sayısında ciddi düşüş görüldüğü ifade edilmiştir (Coibion, Gorodnichenko ve Weber, 2020) Türkiye salgını kontrol altına alıp mevcut duruma uyum sağlayabilirse, bu durum sürdürülebilir bir büyüme getirecek, ihracat artışları ve turizm geliri büyük kazanç elde edecektir (Açıkgöz ve Günay, 2020:524).

Covid-19 salgının olumsuz şartlarından tüm dünya etkilenmiştir. Pandeminin olumsuz şartları devam etmekte olup işletmeleri ve hükümetleri de ekonomik yönden etkilemektedir. Sermaye yatırımları ve istihdamdaki düşüş, halkın gelirlerinin düşüşüne ve tüketimde azalmaya yol açmaktadır. Borçlanmalardaki artışlar sermaye yatırımlarının azalmasına neden olmuştur. Turizm sektörü en fazla etkilenen sektör olmak üzere birçok sektör salgından olumsuz yönden etkilenmiştir. Pandemi şartları nedeniyle turizm sektörüne verilen destek çabaları birçok ülkede sınırlı kalmıştır. (Şkare, 2021).

COVID 19 PANDEMİSİNİN TÜRKİYEDE EKONOMİK GÖSTERGELERE ETKİSİ

Türkiye ekonomik ve sosyal bakımdan salgından etkilenmiştir. Sağlık Bakanlığının yayınladığı verilere göre ülkemizde vaka sayıları on milyonu aşarak artmaya devam etmektedir. Salgında vefat edenlerin sayısı 85.600'e ulaşmıştır. Ülkemizde devam eden aşı politikası sayesinde salgının etkisi azaltılmaya çalışılmaktadır (<https://covid19.saglik.gov.tr/>, 05.02.2022).

Şekil 1. Türkiye'nin 2019-2021 Dış Ticaret Oranları (Milyon Dolar)

Kaynak: TÜİK, 2022

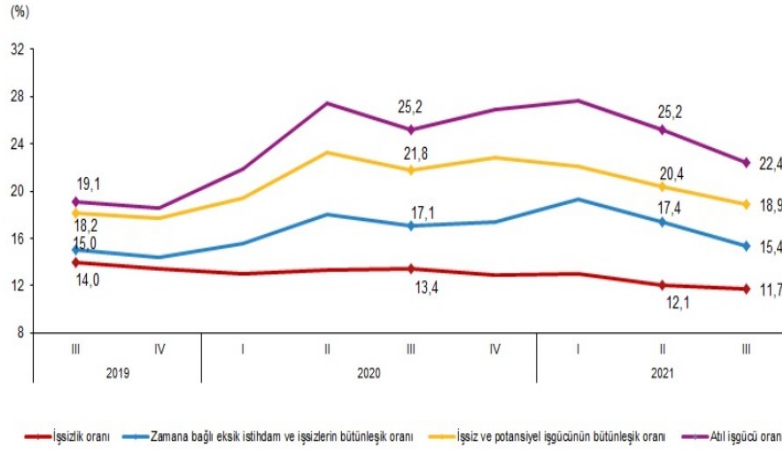
Türkiye'nin ihracat ve ithalat oranları 2019 yılının son dönemlerinde düşüşe geçmiştir. Pandemi kısıtlamalarıyla mayıs ayında en düşük seviyeye gelen dış ticaret oranları kısıtlamaların kaldırılmasıyla yine yükselmeye başlamıştır. Kış aylarında yaşanan enerji artışıyla ithalatın ihracatı geçtiği görülmüştür. Kısıtlamaların kalkmasıyla birlikte dış ticaret oranları pandemi öncesindeki oranlara dönmeye başlamıştır.

Turizm ve ihracat gelirlerinde ciddi azalma, enflasyonun artması, döviz açığı, istihdamın azalması, yabancı sermaye çıkışının devam etmesi, vergi gelirlerindeki düşüş ve sosyal harcamaların artması gibi etkenler ekonomimin olumsuz yönde etkilenmesine sebep olmaktadır. Salgının özellikle şirketler ve çalışanlar üzerindeki etkisinin devlet yardımı olmadan kısa vadede ortadan kaldırılması olası görülmemektedir (Özatay ve Sak, 2020:5).

Avrupa Birliği ülkeleri ile uyum kapsamında Uluslararası Çalışma Örgütü'nün verilerine göre İşsizlik oranı bir önceki yılın aynı ayına göre 2,0 puan azalarak %10,9 olarak gerçekleşmiştir. İşsizlik bir

önceki yılın aynı ayına göre 309 bin kişi azalarak 3 milyon 651 bin kişi olarak gerçekleşmiştir. İstihdam oranı bir önceki yılın aynı ayına göre 4,0 puan artarak %46,4 oldu. İstihdam edilenlerin sayısı 3 milyon 18 bin kişi artarak 29 milyon 746 bin kişi olmuştur (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Kasim-2021-45641>, 05.02.2022).

Covid-19 salgının artmaya başladığı 2020 yılı Mart ayından itibaren işsizlik oranlarındaki artış çok net bir şekilde görülmektedir. Salgının etkilerinin hafiflemeye başlamasıyla birlikte işsizlik oranlarında azalma görülmeye başlasa da başta ülkemiz olmak üzere ülkelerin büyük bir kısmında halen yüksek seyretmeye devam etmiştir (Kılınç, E.C., 2021:929).

Şekil 2. Türkiye'nin İşgücü Oranları

Kaynak: TUİK, 2022

Covid-19 salgınıyla birlikte istihdamda azalma meydana gelmiş ve çalışma şekillerinde önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu süreçte kısa, uzaktan ve dönüşümlü ile ücretli, ücretsiz ve yıllık ücretli izinler uygulanmıştır. Covid-19'un Türkiye'de ilk olarak ortaya çıktığı Mart 2020'den Ağustos 2021 tarihine kadar Kısa Çalışma Ödeneği, İşsizlik Ödeneği ve Nakdi Ücret Desteğinden yararlanan işçi sayısı 6 milyon 931 bin olmuştur (İŞKUR, 2021). Ertelen vergiler, şirketlere sağlanan ucuz krediler ve destekler işverenler açısından en önemli destek paketleri olmuştur. İşten çıkarmaların önüne geçmek amacıyla yasal düzenlemeler yapılmıştır.

GAZİANTEP EKONOMİSİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ VE TEKSTİL SEKTÖRÜ

Sanayi üretimi bakımından 5 büyük organize sanayi bölgesi bulunmaktadır. Gaziantep'te tekstil çoğunlukla yarı mamul ve hammadde üretimi gerçekleştirmektedir. Makine halısı ve makine halısını üretimi talep edilen sentetik iplikler imalat yapan işletmeler Gaziantep tekstil sanayisinde çoğunlukta. Makine halısı üretiminde son dönemde kullanımı yaygınlaşan polyester, tekstürize polyester iplik, bükülmüş polyester iplik üreten fabrikaların sayısında arttırmıştır. Gaziantep tekstil sektöründe Türkiye'nin en önemli üretim merkezi arasında yer almaktadır (<https://gso.org.tr/tr/genelsayfa/gaziantep-sanayisi/sektorel-yapi-54.html>, 05.02.2022).

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği verilerine göre Gaziantep'in 2020 yılında kurulan şirket sayısı, 2019 yılının aynı dönemine göre %20,47, gerçek kişi ticari işletme sayısında ise %26,89 oranında artış gözlenmiştir. 2020 yılında 2019 yılına göre kapanan şirket sayısında %16,44 kapanan gerçek kişi ticari işletme sayısında %26,74 oranında artış olmuştur. Bu verilere göre pandemi döneminde sermayesi daha kısıtlı olan genellikle küçük ölçekli iş yapan küçük esnaf ve zanaatkarlar bu süreçte daha büyük olumsuzluklar yaşamışlardır (<https://www.tobb.org.tr/Bilgi>, 05.02.2022).

Tablo 1. Kurulan ve Kapanan Şirket İstatistikleri

	2019 Kurulan	2019 Tasfiye	2019 Kapanan n	2020 Kurula n	2020 Tasfiye	2020 Kapanan n

Şirketler	1.996	299	284	2.527	208	344
Kooperatif	26	6	4	17	2	3
Gerçek Kişi Ticari İşletme	440	-	304	548	-	263

Kaynak: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

İstanbul sanayi odası tarafından gerçekleştirilen 'Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'na göre Gaziantep 2018 yılında 24, 2019 yılında 26, 2020 yılında 29 firmanın dünya genelinde devam eden salgına rağmen ilk 500 firma arasında yer aldığı belirtilmiştir.

Gaziantep'in dış ticaret hacmi, özellikle tekstil endüstrisinin başı çekmesiyle 2019 yılında gerçekleşen ihracat bir önceki yıla göre artmış olup, Covid-19 etkisiyle 2020 yılında bir önceki yıla göre düşüşe geçmiştir. Salgın Gaziantep sanayisini birçok yönden olumsuz olarak etkilemiş olsa da Gaziantep 2020 yılında 179 ülkeye ihracat gerçekleştirmiştir. Ülkemizde ihracat sıralamasında Gaziantep'in 5. sırada yer alması ekonomik açıdan stratejik bir konumda olduğunu göstermiştir (<https://tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari>, 05.02.2022)

Tablo 2. Gaziantep İlinin İhracat Ve İthalat Rakamları (1000\$)

Yıllar	İhracat Rakamları	İthalat Rakamları	Dış Ticaret Dengesi
2018 Yılı	6.939.031	5.354.869	1.584.162
2019 Yılı	7.471.843	4.627.107	2.844.736
2020 Yılı	5.539.928	5.015.186	524.742

Kaynak: TÜİK, 2020

En başta gelen ihracat kalemleri arasında halı, konfeksiyon, tekstil ürünleri yer almaktadır. Gaziantep'te bulunan sektörlerin; %24'ü tekstil sektörü, %21'i gıda sektörü, %15'i Kimya Plastik sektörü, %15'i Makina-Metal sektörü, 5'i Plastik Atık Geri Kazanım sektörü, %1'i İnşaat sektörü ve diğer sektörler %12'sini oluşturmaktadır. (<https://www.gto.org.tr/tr/yayinlar/kod/faaliyet-raporu-2020-24.html>, 05.02.2022)

Gaziantep'te tekstil sektörünün stratejik öneminin en önemli sebeplerinden biri de şehrin tekstil imalatındaki rolüdür. Gaziantep imalatında tekstil öncü olarak çok önemli bir yere sahiptir Sanayi üretimi bakımından 5 büyük organize sanayi bölgesi bulunmaktadır. Gaziantep tekstil sektörü makine halısı ve iplik konularında ihtisaslaşmış olup, elde ettiği rekabet avantajı ile Türkiye genelinde piyasaya hâkim durumdadır. Ancak son yıllarda salgının etkisiyle tekstil sektöründe de ihracat rakamlarında düşüş yaşanmıştır (Uyanık, S. & Çelikel, D.C., 2019: 37).

Tablo 3. Gaziantep'in Teknik Tekstil Verileri (1000\$)

Sektör	2018 Yılı	2019 Yılı	Değişim %	2019 Yılı	2020 Yılı	Değişim %
Tekstil ve Hammaddeleri	1.494.901	1.435.886	3,90	1.435.886	1.356.006	5,56

Kaynak: TİM, 2020

Covid-19 döneminde birçok sektör gibi tekstil sektörü de etkilenmiştir. Salgın döneminde karşılaşılan problemler ve çözümleri aşağıda verilmiştir. Tekstil sektöründe faaliyet gösteren şirketlerin en önemli üç sorunu şöyledir. İlk üç sırada olduğu belirlenen sorunlardan talep daralması %44, finansman Sorunları %33 ve tahsilat sorunları %23 oranında dağılım göstermektedir. Bu ilk üç sorunun tüm sorunlar içindeki payı %52'dir (Ekren N. Alp E. 2020:5).

GAZİANTEP'TE FAALİYET GÖSTEREN TEKSTİL İŞLETMELERİN 2019-2020 YILLARI FİNANSAL RAPORLARININ ANALİZİ

Çalışmanın bu bölümünde, çalışmanın yöntemi, çalışmanın kapsamı ve içeriği hakkında bilgilere yer verilmiştir.

Yöntem

Bu çalışma Gaziantep'te tekstil sektöründe faaliyet gösteren, İSO 500 sanayi şirketleri arasında yer alan şirketlerin finansal tablolarından elde edilen verilerin finansal analiz yöntemlerinden karşılaştırmalı tablolar analizi ve oran (rasyo) analizi yöntemiyle analiz edilerek ulaşılan verilerin yorumlanmasını kapsamaktadır. Burada temel amaç küresel ekonomide yaşanan pandemi etkisinin ülkemizde ve Gaziantep'te de önemli bir sektör olan tekstil sektöründe faaliyet gösteren bu şirketlerin finansal durumlarındaki değişimin yönünü ve derecesini yıllar itibariyle tespit edebilmektir. Bu amaçla Türkiye'nin en büyük 500 sanayi şirketinden olan ve İSO 500'de yer Gaziantep merkezli 12 şirketin 2018, 2019 ve 2020 yılları bilanço ve kar zarar tablolarında yer alan verilerin analiz edilerek sonuçlar değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında yer alan şirketlerin gerçek ticaret ünvanları yerine A,B,C, gibi sembol isimler kullanılmıştır.

Karşılaştırmalı Tablolar Analiz Tekniği ile Verilerin Analiz Edilmesi

Karşılaştırmalı tablolar analizinde finansal tablolarda yer alan verilerin zaman içindeki değişimi net olarak görülmekle birlikte birden fazla döneme ait veriler izlenebildiği için dinamik bir analiz türüdür.

Bu analiz tekniğinde kullanılmakta olan genel formül şöyledir;

$$((\text{Cari yıl} - \text{önceki yıl}) / \text{önceki yıl}) * 100 = \text{orsansal (\%)} \text{ değişim}$$

Burada temel amaç önceki yıl ile cari yıl arasındaki farkı bulmak ve yorumlamak daha sonrasında bu farkın önceki yılın yüzde kaçını olduğunu, yüzde kaç arttığı veya yüzde kaç azaldığını ortaya çıkarmaktır. (Şahmaroğlu, 2016:95).

Farklı bir şekilde yorumlamak gerekirse ortaya çıkan değişimler belirli bir nedenselliğe dayanmaktadır. Yani herhangi bir hesapta gerçekleşen artışın veya azalışın mutlaka başka bir hesapta ortaya çıkan artış veya azalış nedeniyle gerçekleştiği söylenebilmektedir (Bozkurt, 2006:170).

Tablo 4. 2018-2020 Yılları Dönen Varlıkların Karşılaştırmalı Analizi

ŞİRKETLER	TOPLAM DÖNEN VARLIKLAR				
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	2018-2019 Değ. %	2019-2020 Değ. %
1. A Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	185.192.336	273.229.219	809.034.977	47,5	196,1
2. B Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	415.573.488	502.417.367	559.940.326	20,9	11,4
3. C Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	213.241.497	329.976.340	554.049.339	54,7	67,9
4. D Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	2.461.407.449	2.825.389.653	3.770.516.958	14,8	33,5
5. E Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	816.007.713	806.936.204	716.792.336	-1,1	-11,2
6. F Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	885.095.557	1.024.630.749	1.269.044.800	15,8	23,9
7. G Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1.969.293.359	2.268.333.162	2.601.375.691	15,2	14,7
8. H Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	2.172.463.179	2.317.609.039	2.348.793.002	6,7	1,3
9. K Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	187.565.326	316.979.614	606.069.721	69,0	91,2
10. L Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1.173.905.715	1.113.100.065	1.154.378.973	-5,2	3,7

11. M Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	404.979.691	420.369.589	743.218.723	3,8	76,8
12. N Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	7.292.119.637	8.197.234.817	12.518.610.044	12,4	52,7

Toplam dönen varlıkların 2018-2020 yılları arasındaki değişiminin gösterildiği Tablo 5'e bakıldığında, 2019 yılında iki şirket 2020 yılında ise bir şirket hariç hepsinde artış gösterdiği görülmektedir. Bu artış özellikle 2020 yılında daha yüksek oranlarda gerçekleşmiştir. Bu durumun nedenini pandemi koşulları ile ilişkilendirmek pekâlâ mümkündür. Kriz dönemi olarak nitelendirilebilecek bir dönem olan Covid 19 pandemi sürecinde işletmeler daha kırılgan bir yapıya sahip oldukları için maliyetlerini azaltmaya daha fazla önem vermektedirler. Bu nedenle nakit ve benzeri kıymetler tutma yönünde bir eğilimde bulunurken diğer yandan da talep daralmaları nedeniyle mamul stoklarının artması ve alacakların tahsilinde yaşanan güçlükler dönen varlıklarda artışa neden olabilmektedir. Şirketler bu dönemde nakit, alacak ve stok yönetimi gibi işletme sermayesi yönetimine daha çok önem vermektedirler. Bu çalışmanın konusunu oluşturan tekstil sektörü şirketlerinde de benzer bir sonuçla karşılaşılmaktadır. Konu ile ilgili yapılan başka bir çalışmada da benzer sonuçlar elde edilmiştir (Aydın vd, 2021:901)

Tablo 5. 2018-2020 Yılları Duran Varlıkların Karşılaştırmalı Analizi

ŞİRKETLER	TOPLAM DURAN VARLIKLAR				
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	2018-2019 Değ. %	2019-2020 Değ. %
1. A Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	71.269.938	151.860.888	723.955.042	113,1	376,7
2. B Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	512.235.919	472.343.855	484.206.700	-7,8	2,5
3. C Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	124.379.782	167.185.988	443.800.409	34,4	165,5
4. D Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1.660.568.221	1.606.959.501	1.740.482.870	-3,2	8,3
5. E Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	830.295.435	764.241.498	540.582.437	-8,0	-29,3
6. F Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	173.520.419	211.410.584	424.696.940	21,8	100,9
7. G Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	861.767.690	927.862.512	3.030.440.089	7,7	226,6
8. H Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1.225.970.186	2.375.181.409	3.055.026.299	93,7	28,6
9. K Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	180.656.137	215.046.111	297.058.363	19,0	38,1
10. L Tekstil Sanayi ve Tic. AŞ.	386.255.657	569.849.645	690.294.066	47,5	21,1
11. M Tekstil Sanayi ve Tic. AŞ.	74.634.131	127.159.351	209.893.020	70,4	65,1
12. N Tekstil Sanayi ve Tic. AŞ.	4.263.214.823	3.866.807.945	4.233.291.000	-9,3	9,5

Tablo 5'te ise duran varlıklarda meydana gelen değişim raporlanmıştır. Duran varlıkları azalan şirket sayısı 2019 yılında 2018 yılına göre 4, 2020 yılında ise 1 şirket olmuştur. E şirketi her iki yılda da duran varlıkları azalan tek şirkettir. Tablodan da görüleceği üzere A, C, F ve G şirketleri her iki yılda ve özellikle 2020 yılında duran varlıklarına ciddi tutarlarda yatırım yapmışlardır. Krize rağmen böylesi yatırımlar, krizin uzun sürmeyeceğine ve krizin kendileri için yeni alternatifler ortaya çıkaracağını fark etmişlerdir. Her kriz şirketler için beraberinde yeni fırsatlar ve yeni açılımlara kapı aralayabilmektedir. Özellikle bu pandemide çok talep edilen maske gibi tek kullanımlık tekstil ürünlerini üreten (bu

çalışmada A şirketi) şirketler için adeta talep patlamalarına neden olmuştur. Bu nedenle bu şirketlerin üretim hatlarına yeni yatırım yaparak duran varlıklarını artırdıkları söylenebilir. Duran varlıklardaki artışın en önemli diğer bir nedeni de yeniden değerlendirilmesidir. Ancak bu araştırma kapsamında duran varlıkları en fazla artan C, F ve G şirketlerinin bilanço verilerinde yeniden değerlendirme değer artış fonunda belirgin bir artış olmamasına rağmen gerçekleşen bu artışın yeni yatırımlardan kaynaklandığı sonucunu çıkmaktadır.

Tablo 6. 2018-2020 Yılları Kısa Vadeli Yabancı Kaynakların Karşılaştırmalı Analizi

ŞİRKETLER	KISA VADELİ YABANCI KAYNAKLAR				
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	2018-	2019-
				2019	2020
				Değ %	Değ. %
1. A Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	61.783.285	221.974.939	405.135.015	259,3	82,51
2. B Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	343.182.579	407.280.063	177.041.119	18,68	-56,53
3. C Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	280.913.872	269.414.401	354.552.362	-4,09	31,60
4. D Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1.071.289.551	1.074.710.434	1.676.379.253	0,32	55,98
5. E Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	601.436.479	534.927.550	376.857.250	-11,06	-29,55
6. F Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	499.146.683	512.221.784	537.744.973	2,62	4,98
7. G Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1.460.012.316	1.395.598.463	1.750.639.029	-4,41	25,44
8. H Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1.749.499.935	2.329.969.313	3.419.910.493	33,18	46,78
9. K Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	152.862.005	231.563.927	341.596.020	51,49	47,52
10. L Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1.092.376.216	672.342.732	1.102.255.692	-38,45	63,94
11. M Tekstil Sanayi ve Tic. AŞ.	64.328.542	24.972.687	37.855.120	-61,18	51,59
12. N Tekstil Sanayi ve Tic. AŞ.	4.688.976.998	5.849.386.751	4.362.040.530	24,75	-25,43

Kısa vadeli yabancı kaynakların (KVYK) da bu üç yıllık süreç içerisinde genel olarak arttığı görülmektedir. Dönen ve duran varlıkların arttığı da dikkate alınırsa, bu sonucu normal karşılamak gerekir. Buradaki artış oranları dönen varlıklardaki artış oranından daha düşük oranda arttığı söylenebilir. Ancak değerlendirme yapılırken sadece oranlara bakarak sonuç çıkarmanın sakıncalarının olduğu unutulmaması gereken bir durumdur. Bu tabloya bakıldığında A şirketinin KVYK'ları 47 milyon TL den 170 milyon TL'ye çıkarken 2,5 kat artış göstermiştir. Ancak G şirketinin KVYK'ları A şirketine göre yaklaşık 24 kat fazla olduğu halde 2019 yılında % 4 oranında bir azalma olduğu görülmektedir. Bu tabloda özellikle dikkat çeken bir durum da, 2019 yılında 2018 yılına göre KVYK'larda daha çok şirkette

azalma olurken 2020 yılında artış gözlenmiştir. Bu durum 2020 yılının şirketler açısından daha sıkıntılı ve zorlu bir yıl olduğunun göstergesidir. Çünkü Türkiye’de ilk Corona vakası 11 Mart 2020’de görülmüştür. Bundan yaklaşık bir ay sonra da 30 büyük şehirle başlayan ve ülke çapında yayılan kapanma durumu şirketleri finansman açısından zor duruma sokmuştur.

Oran Yöntemi ile Verilerin Analiz Edilmesi

Mali tablolar analizinde kullanılan tekniklerden biri de oran analizidir. Oran, finansal tablolarda yer alan iki kalem arasındaki ilişkinin basit matematiksel ifadesi olup, bu ilişkileri matematiksel olarak ölçüp ortaya koymak bir amaç değil bir araçtır. Asıl önemli olan, ulaşılan sonuçların yorumlanması ve değerlendirilmesidir (Akgüç, 2017:539). Oran analizi ile şirketlerin likidite, mali yapı, kaynak yaratma, varlıkların etkin kullanımı, karlılığı, büyüme vb. gibi çok çeşitli açılardan değerlendirmesi yapılabilir. Bu çalışma kapsamında sadece; Likidite, Faaliyet (etkinlik), Mali yapı ve Karlılık oranları üzerinde inceleme ve değerlendirme yapılacaktır.

Likidite Oranları

Likidite oranlarıyla, işletmenin likidite durumunun değerlendirmesi yapılır. İşletmenin dönen varlıkları ile kısa vadeli yabancı kaynakları arasındaki ilişki analiz edilir. Bu grupta yer alan oranlar yardımıyla işletmenin kısa vadeli borçlarını ödemede herhangi bir sorunla karşılaşmayacağı (Yaslıdağ, 2012: 163) ve vadesi gelen bir borcun ne ölçüde nakit ve benzerleri ile diğer dönen varlıkların paraya dönüştürülmesi ile karşılanacağını ölçmeye yarar (Apak, Demirel, 2009: 185). Likidite oranları da borcun ödenmesine kullanılacak varlığın nakit olması veya belirli bir sürede nakde dönüşebilecek olması özelliği dikkate alınarak Cari, Likidite ve Nakit oranı olarak şeklinde çeşitleri bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında şirketlere ait bu oranlar tablo 10 da verilmiştir.

Dünya genelinde yapılan bilimsel çalışmalar sonunda, cari oran sonucunun 2, likidite oran sonucunun 1 ve nakit oranının da 0,20 civarında olması arzu edilmektedir. Böyle olduğu takdirde (kesin olmamakla birlikte) şirketin kısa vadeli borçlarını ödemede bir sorunla karşılaşmayacağı düşünülür. Bu çalışmanın temel amacı pandemi dönemi ile öncesini karşılaştırmak olduğundan özellikle 2020 yılı verileri ile önceki yıl verilerine bakmak gerekmektedir. Tablo verileri incelendiğinde 2020 yılı cari oranının genel olarak önceki yıllara göre daha yüksek çıktığı görülmektedir. Bunun nedeni, kriz döneminde şirketlerin dışsal riskleri göğüsleyebilmek için daha fazla nakit bulundurmaları, satışlardaki azalma dolayısıyla stoklardaki artış ve olumsuz piyasa koşulları nedeniyle alacakların tahsilinde yaşanan olumsuzluklar dönen varlıklarda (işletme sermayesi) artış sonucunu doğurmaktadır.

Tablo 7. 2018-2020 Yıllarına Ait Likidite Oranları

Şirket Adı	CARİ ORAN			LİKİDİTE ORANI			NAKİT ORANI		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
1. A Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	3,00	1,23	2,00	2,27	0,77	1,73	1,38	0,39	0,83
2. B Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1,21	1,23	3,16	0,79	0,84	1,80	0,06	0,01	0,13
3. C Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,76	1,22	1,56	0,58	0,72	1,06	0,21	0,04	0,13
4. D Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	2,30	2,63	2,25	2,12	2,40	2,11	1,37	1,58	1,38
5. E Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1,36	1,51	1,90	0,40	1,10	0,96	-0,23	0,35	0,12
6. F Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1,77	2,00	2,36	1,39	1,56	1,75	0,33	0,34	0,50
7. G Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,00	2,80	2,61	0,00	2,58	2,36	0,00	1,55	2,09
8. H Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1,24	0,99	0,69	1,04	0,77	0,47	0,75	0,49	0,31
9. K Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1,23	1,37	1,77	0,81	0,84	1,22	0,30	0,16	0,20
10. L Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1,07	1,66	1,05	0,93	1,47	0,86	0,70	1,05	0,56
11. M Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	6,30	16,83	19,63	5,42	15,72	13,34	0,18	4,80	5,03
12. N Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1,56	1,40	2,87	1,37	1,23	2,56	1,29	1,15	2,48
ORTALAMA	1,82	2,91	3,49	1,43	2,50	2,52	0,53	0,99	1,15

Faaliyet Oranları

Faaliyet oranları, işletmenin satışlarında ve diğer faaliyetlerinde aksaklığa neden olmayan en az varlık kullanımını amaçlar. En az girdi ile en yüksek çıktının elde edilmesi temel prensibinden hareket edilerek bu oranlar geliştirilmiştir. Faaliyetlerin etkinliği, net satışlara göre tespit edilen devir hızı oranları yardımıyla ölçülmektedir. İşletmenin değişik durumlara göre faaliyetlerini ne kadar etkili yürütmüş olduğu bu oranlar aracılığıyla belirlenir (Sayılğan, 2019:172)

Tablo 8. 2018-2020 Yıllarına Ait Faaliyet Oranları

	STOK DEVİR HIZI			ALACAK DEVİR HIZI			AKTİF DEVİR HIZI		
	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020	31.12.2018	31.12.2019	31.12.2020
1. A Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	3,38	2,62	5,37	3,66	3,95	2,97	0,79	0,79	0,71
2. B Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	3,60	4,61	3,46	2,46	2,46	3,29	0,66	0,86	0,93
3. C Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	6,37	3,36	3,36	3,67	3,12	2,40	1,24	1,15	0,79
4. D Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	10,48	10,56	13,46	3,48	3,81	3,80	0,68	0,75	0,85
5. E Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,83	2,26	2,00	1,58	1,58	2,63	0,36	0,40	0,66
6. F Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	3,40	3,50	2,67	1,77	1,65	1,93	0,89	0,84	0,76
7. G Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	4,38	5,19	3,82	1,14	1,35	4,37	0,52	0,62	0,56
8. H Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	3,92	3,70	3,41	3,37	3,74	6,06	0,51	0,52	0,61
9. K Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	2,78	4,13	3,44	2,90	4,03	2,52	0,61	1,19	0,97
10. L Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	5,48	8,14	6,15	4,33	4,15	4,81	0,68	0,70	0,84
11. M Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	6,69	19,46	2,19	1,54	2,49	2,43	1,08	1,24	0,80
12. N Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	1,67	1,94	1,52	6,98	6,42	8,49	0,23	0,25	0,19

Çalışma kapsamındaki şirketlerin stok, alacak ve aktif devir hızları ölçülerek karşılaştırma yapılmak amaçlanmıştır. Bu oranlarla ilgili standart kabul edilip referans alınabilecek değerler bulunmamaktadır. Her şirket elde edilen sonuçları aynı sektörde bulunan diğer şirketlerle ve kendi geçmiş yıl verileri ile karşılaştırarak durumunu ortaya koymalıdır. Bir yılda bulunan 365 gün rakamı bu oran sonuçlarına bölündüğünde ise ilgili varlığın bir yılda kaç kez yenildiğini, kaç kez döndürüldüğünü gösterir. Dönüş hızı arttıkça varlıkların daha etkin kullanıldığı (yetersizlik durumu hariç) söylenebilir.

Mali Yapı Oranları

İşletmenin finansal yapısını, kaynak bileşimini ortaya koyarak özellikle uzun vadeli borçları ödeme gücünü gösteren oranlardır (Aydın, Başar, Coşkun, 2007: 101). İşletmeler amaçları uygun bir takım varlıklara ancak bunları temin edecek kaynaklara eriştikten sonra sahip olabilirler. Kısaca kaynak sağlanmadan varlık sahibi olunamayacağı gibi istenilen yerden istenilen miktarda kaynak da sağlanamaz. Bulunan kaynaklar geliş güzel olarak varlıkların finansmanında kullanamaz. Kaynak yapısı ile varlık yapısı arasında armoni olmalıdır. Aslında kısa vadeli kaynaklardan sağlanan fonların dönen, uzun vadeli kaynaklardan sağlanan fonların da duran varlıkların finansmanında kullanılması gereğini ifade eden temel finansman denge kuralı bu konudaki standardı belirlemektedir.

Tablo 9. 2018-2020 Yıllarına Ait Mali Yapı Oranları

FİRMA ADI	KALDIRAÇ ORANI (TOP.YAB.KAY./AKTİF TOP.)			UZUN VAD.YAB.KAY./KAYNAKLAR TOPLAMI			DURAN VARLIKLAR TOP./UVYK+ÖK		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
1. A Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,64	0,79	0,70	0,40	0,27	0,43	0,37	0,75	0,64
2. B Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,85	0,82	0,84	0,48	0,41	0,67	0,88	0,83	0,56
3. C Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,92	0,67	0,73	0,00	0,13	0,37	4,89	0,73	0,69
4. D Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,71	0,69	0,60	0,45	0,45	0,30	0,54	0,48	0,45
5. E Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,48	0,42	0,48	0,12	0,08	0,18	0,79	0,74	0,61
6. F Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,64	0,62	0,65	0,17	0,20	0,34	0,31	0,29	0,37
7. G Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,94	0,93	0,93	0,42	0,49	0,45	0,63	0,53	1,62
8. H Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,85	0,86	0,90	0,34	0,37	0,26	0,74	1,01	1,54
9. K Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,71	0,67	0,65	0,30	0,23	0,27	0,84	0,72	0,53
10. L Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,76	0,77	0,79	0,06	0,37	0,19	0,83	0,56	0,93
11. M Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,13	0,05	0,12	0,00	0,00	0,08	0,18	0,24	0,23
12. N Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,87	0,87	0,71	0,46	0,38	0,45	0,62	0,62	0,34

Gaziantep'teki tekstil şirketlerinin büyük oranda yabancı kaynaklarla finanse edildiği görülmektedir. C şirketinde % 92, G şirketinde ise % 94 gibi oldukça yüksek orandadır. Üç yılın ortalaması ise sırasıyla; % 71, % 68 ve % 67 civarındadır. Eğilim genel olarak azalış yönlüdür. Toplam kaynaklar içerisinde uzun vadeli yabancı kaynakların oranı % 26'dan % 33'e çıkmıştır. Duran varlıkların devamlı sermaye (UVYK+ÖK) ile hangi oranda finanse edildiğine bakıldığında burada da şirketler arasında önemli farklıklar olduğunu görmek mümkündür. 2018 yılında M şirketinde % 18 gibi çok düşük bir oran iken 2020 yılında G ve H şirketlerinde oranın % 162 ve 154 seviyesinde olduğu görülmektedir. M şirketinde devamlı sermaye unsurlarının dönem varlık yatırımına kanalize edildiği görülürken, G ve H şirketlerinde ise aksine kısa vadeli fonlarla duran varlıkların finanse edildiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Karlılık Oranları

Araştırmaya konu şirketlerin karlılık oranları tablo 10’da verilmiştir. Brüt kar marjı üç yılda sırasıyla 0,20-1,18 ve 0,23 olarak gerçekleşmiştir. Brüt kar marjı oranı en yüksek olan şirket 2018 ve 2019 da N şirketi iken 2020 yılında A şirketi olmuştur. Bunun nedeni daha önce de belirtildiği üzere A tekstil şirketinin pandemi döneminin ortaya çıkardığı ihtiyaçlara uygun tekstil ürünlerini üretmesinden kaynaklanmaktadır. Şirketlerin çoğunluğunun 2020 yılında brüt kar marjı oranının arttığı söylenebilir. Esas faaliyet karı/Net satışlar oranı da 2019 yılında 2018’e göre düşüş gösterirken 2020 yılında ise önemli artış göstererek her iki yılda üzerinde bir artış göstermiştir.

Net kar/net satışlar oranı açısından değerlendirme yapıldığında 2020 yılında durumu negatife dönen 3 şirket bulunmaktadır. N şirketinin brüt kar marjı oranı yüksek oranlarda iken net kar marjının negatife dönmesinin nedeni yabancı kaynaklardan yapılan borçlanmadan kaynaklı finansman gideri ve kur farklarındaki artıştan kaynaklanmaktadır.

Tablo 10. 2018-2020 Yıllarına Ait Karlılık Oranları

FİRMA ADI	BRÜT SATIŞ KARI/NET SATIŞLAR			ESAS FAAL.KARI/NET SATIŞLAR			DÖNEM NET KARI/NET SATIŞLAR		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
1. A Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,25	0,21	0,47	0,20	0,17	0,44	0,03	0,08	0,35
2. B Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,15	0,13	0,14	0,13	0,11	0,11	0,02	0,01	-0,08
3. C Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,16	0,20	0,24	0,10	0,12	0,14	0,02	0,05	0,10
4. D Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,29	0,22	0,33	0,24	0,17	0,29	0,07	0,08	0,21
5. E Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,20	0,20	0,15	0,18	0,18	0,13	0,02	0,00	0,03
6. F Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,31	0,24	0,32	0,25	0,16	0,25	0,10	0,10	0,09
7. G Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,19	0,18	0,19	0,18	0,17	0,18	0,01	0,01	0,02
8. H Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,22	0,22	0,25	0,18	0,18	0,22	0,04	0,06	-0,03
9. K Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,21	0,19	0,25	0,16	0,15	0,20	0,07	0,11	0,16
10. L Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,17	0,14	0,17	0,17	0,14	0,16	-0,02	0,01	0,01
11. M Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,27	0,20	0,32	0,26	0,19	0,31	0,28	0,18	0,41
12. N Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,43	0,34	0,36	0,22	0,13	0,13	-0,05	0,03	-0,09

Tablo 11’de aktiflerin karlılığını gösteren dönem karı/aktif toplamı oranı 2020 yılında daha fazla sayıdaki şirketin olumsuz duruma döndüğünü göstermektedir. Öz kaynakların karlılığı ise sırasıyla; 0,13-0,17 ve 0,18 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu sonuçlar, öz kaynaklardan yararlanarak sağlanan karın giderek yükseldiğini göstermektedir. 2020 yılında A, D ve M şirketlerinin oldukça yüksek öz kaynak karlılığı elde ettiği görülmektedir. B şirketinde ise öz kaynak sahiplerine herhangi bir getiri sağlanmadığı gibi işletmedeki haklarında zarar nedeniyle azalma olmuştur.

Tablo 11. 2018-2020 Yıllarına Ait Karlılık Oranları

FİRMA ADI	DÖNEM KARI/AKTİF TOPLAMI			DÖNEM KARI/ÖZ KAYNAKLAR		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020
1. A Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,03	0,06	0,25	0,07	0,29	0,84
2. B Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,01	0,01	-0,07	0,09	0,07	-0,45
3. C Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,02	0,06	0,08	0,26	0,17	0,31
4. D Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,05	0,06	0,20	0,17	0,21	0,49
5. E Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,01	0,00	0,00	0,01	0,00	0,00
6. F Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,09	0,08	0,07	0,25	0,21	0,20
7. G Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,00	0,01	0,01	0,07	0,08	0,13
8. H Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,02	0,03	-0,02	0,14	0,24	-0,16
9. K Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,04	0,13	0,16	0,15	0,40	0,45
10. L Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	-0,01	0,01	0,01	-0,06	0,04	0,03
11. M Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	0,35	0,28	0,34	0,40	0,30	0,39
12. N Tekstil Sanayi ve Ticaret AŞ.	-0,01	0,01	-0,02	-0,09	0,05	-0,06

BULGULAR

Gaziantep’te tekstil sektöründe faaliyet gösteren İSO 500 içerisinde yer alan 12 şirketin finansal durum tablolarındaki değişim karşılaştırmalı tablolar analizi ve oran analizi yöntemleriyle incelenmiştir.

Toplam Dönen Varlıkların 2018-2019 yılları arasındaki değişimine bakıldığında pozitif yönde genel olarak bir artış görülmektedir. 2019-2020 yılları değişimine baktığımızda değişimlerin yönü genel

olarak aynı kalmış sadece L işletmesi pozitif yönde bir değişim göstermiştir. Şirketlerin bazılarının bu dönemde toplam dönen varlıkları artmaya devam ederken bazılarının ise azalışa geçtiği görülmüştür.

Nitekim likidite oranları ile yapılan analizde de benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Hemen hemen bütün likidite oranlarında bir artış olduğu görülmüştür.

Toplam Duran Varlıkların 2018-2019 yıllarındaki değişimlerine baktığımızda bazı şirketlerin negatif yönde bazı şirketlerin ise pozitif yönde bir değişim gösterdiği görülmektedir. Ancak bu değişim 2019-2020 yılları arasında genel olarak pozitif bir yönde eğilim gösterdiği ve sadece bir işletmenin negatif yönde bir değişim gösterdiği görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki 4 şirketin (A, C, F ve G şirketleri) 2019 ve özellikle 2020 yılında duran varlıklarına ciddi tutarlarda yatırım yapmışlardır. Krize rağmen böylesi yatırımlar, krizin uzun sürmeyeceğine ve krizin kendileri için yeni çıkış kapısı yaratacağına olan inançları olsa gerek. Özellikle pandeminin ortaya çıkardığı ihtiyaçları (maske ve tek kullanımlık ürünler) karşılamaya tekstil ürünlerini üreten şirketler bu dönemin en şanslıları olmuştur. Bu nedenle bu şirketlerin üretim hatlarına yeni yatırım yaparak duran varlıklarını artırdıkları söylenebilir.

Kaynak yapısı açısından, Kısa vadeli yabancı kaynakların inceleme yapılan dönemde genel olarak arttığı uzun vadeli yabancı kaynaklarda önemli bir değişiklik olmadığı hatta düşük bir oranda (% 71, % 68 ve % 67) görülmektedir.

Araştırmaya konu şirketler her yıl satış hasılatlarını artırmışlardır. Ancak bu artışın reel bir artış mı fiktif bir artış mı olduğunun netleştirilebilmesi açısından enflasyonun etkisinden arındırılması gerekir. 2018 yılında % 20 olan brüt kar marjı 2019 yılında % 18 ve 2020 yılında ise % 23 olmuştur. Şirketlerin çoğunluğunda 2020 yılında brüt kar marjının arttığı söylenebilir. Satış maliyetlerinin satış hasılatından daha az artması olumludur. Şirketlerin pandemi koşullarına karşı dayanıklılığını artırmak ve çalışanların istihdamını korumak amacıyla yönelik devletçe uygulanan kısa çalışma ödeneği ve sigorta prim desteğinin bu sonuçların oluşmasında önemli bir rolü vardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Gaziantep Türkiye'nin güneydoğusunda bulunan ve Türkiye'nin güney komşuları olan başta Suriye ve Irak olmak üzere Arap ülkeleri ile ticari ilişkilerin yoğun olduğu bir şehirdir. Uzun yıllardan beri Türkiye'nin güney komşularında yaşanan iç karışıklıklar ve terör olayları nedeniyle bu ülkelerle yapılan ticarete en fazla olumsuz etkilenen şehirlerin ve ekonomilerin başında Gaziantep ve sanayisi gelmektedir. Bu önemli olumsuzluklara rağmen Gaziantep sanayisi ve özellikle de tekstil sektörü her geçen gün büyümeye devam etmektedir. Bunun en açık örneği de İstanbul Sanayi Odası tarafından her yıl yayınlanan Türkiye'nin en büyük 500 firması arasında çok sayıda Gaziantep firmasının da bulunmasıdır.

Gaziantep'te faaliyette bulunan ve İSO tarafından açıklanan Türkiye'nin ilk 500 şirketi içinde yer alan Tekstil şirketleri hakkında 2018-2020 yıllarını kapsayan finansal analiz (Karşılaştırmalı ve oran analizi) ile elde edilen sonuçlar şöyle sıralanmıştır.

- ✓ Genel olarak dönen varlıklarda bir artış gözlenirken duran varlıklarında (birkaç şirket hariç) önemli bir değişim olmadığı,
- ✓ Kaynak yapıları açısından, kısa vadeli yabancı kaynakların bu dönemde artış kaydettiği,
- ✓ Varlıkların önemli oranda yabancı kaynaklarla finanse edildiği, öz kaynakların yetersiz olduğu,
- ✓ Satış hasılatlarında genel olarak her yıl bir önceki yıla göre bir artış gösterdiği tespit edilmiştir. Ancak bu artışın reel olup olmadığının tespiti açısından enflasyonun etkisinden arındırılması gerektiği,
- ✓ Satış gelirlerindeki artışa rağmen, stok devir hızı, alacak devir hızı ve tahsil süresi ile aktiflerin devir hızında artışın olmamıştır. Bu dönemde hem krize karşı koruma sağlaması açısından dönen varlıklara yapılan yatırım hem de az da olsa yeni duran varlık yatırımları bu durumun başlıca nedeni olarak değerlendirildiği,

✓ Satışlardan elde edilen hasıllardan kalan brüt karın 3 yıllık süreçte azalmadığı hatta bir miktar arttığı halde net kar marjındaki olumsuzluğun finansman giderleri ile kur farklarındaki olumsuzluktan kaynaklandığı söylenebilir.

Yapılan analiz ve değerlendirmelerle ilgili öneriler ise şöyledir.

Bilgi işlem, ulaşım ve telekomünikasyon teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler ile küreselleşen dünya herkese yeni fırsatlar ve imkânlar sunmanın yanı sıra bir takım riskleri de beraberinde getirmektedir. Pandemi ile ortaya çıkan olumsuz koşullar tüm dünya ülkelerinin ekonomilerini derinden etkilemiştir. Daha pandemi sorunu aşılmadan başlayan Ukrayna-Rusya savaşı, Enerji krizi, Tahıl krizi, yüksek fiyat artışları, Çin-Tayvan-ABD anlaşmazlığı, gelecekte ortaya çıkabilecek ABD Kuzey Kore, ABD İran anlaşmazlıkları ülkelerin yeni krizlerle karşı karşıya kalacağına birer göstergesidir. Böylesi krizler küreselleşmenin de etkisi ile kısa zamanda bütün Dünya ülkelerini yakından ve derinden etkileyecektir. Bu noktadan hareketle genel anlamda bütün şirketlere ve özel olarak da Gaziantep'te faaliyette bulunan Tekstil şirketlerine yapılacak öneriler şöyle sıralanabilir:

✓ Her şeyden önce tekstil sektöründe tek bir ürün üretmekten vaz geçip ürün çeşitlendirmesine giderek krizler nedeniyle ortaya çıkabilecek talep kaymalarına karşı korunmak gerekir.

✓ Etkin nakit, stok ve alacak yönetimi yöntemleri geliştirerek mümkün olduğunca az bir dönen varlıkla işletme faaliyetlerini devam ettirmek. Böylece kriz dönemlerinde stokların satılmaması ve alacakların da tahsil edilememesi gibi olumsuzluklarla karşılaşma olasılığı azalacaktır.

✓ Yeni duran varlık yatırımları, gelecekle ilgili iyi tahminler yaparak elde edilecek sağlam ve güvenilir verilere dayanmalıdır. His ve duygular bu noktada yanıltıcı olabilmektedir.

✓ Normal koşullarda artan ama kriz dönemlerinde astronomik bir şekilde artan enerji maliyetlerinin olumsuz etkisinden korunabilmek için en azından kendi enerjisini üretebilecek alternatif ve yenilenebilir enerji kaynakları kendi enerjisini kendisinin üretebileceği yeni bir oluşum içine girmek.

✓ Özellikle ülkemizdeki dış ticaret açığı nedeniyle oluşan döviz kurlarındaki artışın neden olduğu olumsuz kur farklarından kurtulabilmek için döviz cinsinden borçlanmaya gidilmemelidir.

✓ İhtiyaç duyulan kaynakların finansmanında borçlanarak ağır finansman yükü altına girmektense ya yeni ortak alarak veya halka açılarak öz kaynaklarla finansmana ağırlık verilmelidir. Bu sayede şirket güçlü bir finansal yapıya kavuşarak krizlere karşı koyma gücü artacaktır.

✓ Türkiye'de her ne kadar Enflasyon muhasebesi uygulaması zorunlu olmamakla birlikte, şirketler enflasyon muhasebesini uygulayarak, şirket faaliyetleri sonucu ulaşılan başta finansal tablo verileri olmak üzere bütün veriler üzerindeki enflasyonun etkisini arındırmalıdır. Bu sayede elde edilecek reel verilerle, geleceğe yönelik alınacak kararlar daha akılcı ve uygulanabilir olacaktır.

KAYNAKÇA

Açıkgöz, Ö., Günay, A. (2020). The Early Impact Of The Covid-19 Pandemic On The Global And Turkish Economy. *Turkish Journal Of Medical Sciences*, 50(SI-1), 520-526

Akgüç, Ö. (2017). Mali Tablolar Analizi. (Genişletilmiş 16. Baskı). Arayış Basım ve Yayıncılık

Apak, S., Demirel, E. (2009). Finansal Yönetim Sermaye Piyasaları, Cilt 1, Papatya Yayıncılık

Aydın, O., Oğuz, M., Kayalı, C.A., Akay, H. (2021). "Covid 19 Sürecinin Tekstil, Giyim Eşyası ve Deri Sektöründeki İşletmelerin Finansal Tabloları Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi" Covid-19 Salgınını İşletmelerin Finansal Tabloları Üzerine Etkisine İlişkin Araştırma Sonuçlarının Değerlendirilmesi, 900-924, Yay. Haz. Akdoğan, N., Doğan, D.U., Çetinkaya, N., Gazi Kitabevi

Aydın, N., Başar, Mehmet ve Coşkun, M. (2007). Finansal Yönetim, Gözden Geçirilmiş 2. Baskı, Genç Copy Center.

Bozkurt, N. (2006). Muhasebe Denetimi, Alfa Yayınları.

Coibion, O., Gorodnichenko, Y., & Weber, M. (2020). Labor markets during the Covid-19 Crisis: A preliminary view (No. w27017). National Bureau of Economic Research.

Dev, S. M., & Sengupta, R. (2020). Covid-19: Impact on the Indian economy. Indira Gandhi Institute of Development Research, Mumbai April.

Ekren N. Alp E. (2020). Covid-19 Salgın Dönemi Anketi Etkileri (1. Baskı). İstanbul Yeminli Mali Müşavirler Odası İstanbul Üniversitesi Yayınevi.

Eroğlu, E. (2020). Covid-19'un ekonomik etkisinin ve pandemiyle mücadele sürecinde alınan ekonomik tedbirlerin değerlendirilmesi. International Journal of Public Finance, 5(2), 211-236.

Kılınç, E. C. (2021). COVID-19 SALGINI VE İŞSİZLİK ORANLARI İLİŞKİSİ: OECD ÜLKELERİ ÖRNEĞİ. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(24), 922-945.

Loayza, N. V., & Pennings, S. (2020). Macroeconomic policy in the time of Covid-19: A primer for developing countries.

Maliszewska, M., Mattoo, A., & Van Der Mensbrugghe, D. (2020). The potential impact of Covid-19 on GDP and trade: A preliminary assessment. World Bank Policy Research Working Paper, (9211)

Özatay, F., ve Sak, G. (2020). COVID-19'un Ekonomik Sonuçlarını Yönetebilmek İçin Ne Yapılabilir? Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı.

Özbay, F. ve Özcan, A. (2021). The Examined of the Influence of Covid-19 on E-Commerce and Consumer Behavior: A Study on Turkey. Aydın İktisat Fakültesi Dergisi, 6(1), 21-33.

Sayılğan, G. (2019). Soru ve Yanıtlarıyla İşletme Finansmanı, 8. Baskı, Siyasal Kitabevi

Şkare, M., Soriano, D. R., & Porada-Rochoń, M. (2021). Impact of Covid-19 on the travel and tourism industry. Technological Forecasting and Social Change, 163, 120469

Şahmaroğlu, S.T. (2016). Bağımsız Denetimde Analitik İnceleme Prosedürleri Ve Uygulaması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Taş. M. ve Zengin, B. Seyahat İşletmelerinde Uluslararasılaşma Sorunları ve Çözüm Önerilerinin Kavramsal Çerçeve İncelenmesi. Ekonomi İşletme ve Maliye Araştırmaları Dergisi, 1(3), 205-216.

Uyanık, S. & Çelikel, D. C. (2019). Türk Tekstil Endüstrisi Genel Durumu. Teknik Bilimler Dergisi, 9 (1) , 32-41

Yaslıdağ, B.(2012). Finansal Yönetim, Seçkin Yayıncılık

Gelir İdaresi Başkanlığı. (04.02.2022). Çeşitli Vergi İstatistikleri. Erişim adresi:https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/_VI/CVI/Tablo_74.xls.htm

İşkur. (20. 01. 2022) İşsizlik Sigortası Fonu Bülteni Ağustos. Erişim adresi. https://media.iskur.gov.tr/48610/08_agustos-2021-bulten.pdf.

Kurulan ve Kapanan Şirket İstatistikleri. (05.02.2022). Türkiye Odalar Ve Borsalar Birliği. Erişim adresi <https://www.tobb.org.tr/KurulanKapananSirketistatistikleri.php>

Sağlık Bakanlığı. (05.02.2022). Covid-19 Bilgilendirme Platformu. Erişim adresi. <https://covid19.saglik.gov.tr/>

Sanayi Bölgeleri. (05.02.2022). Gaziantep Sanayi Odası. Erişim adresi <https://gso.org.tr/tr/genel-sayfa/gaziantep-sanayisi/sanayi-bolgeleri-56.html> (05.02.2022)

Sektörel Yapı. (05.02.2022). Gaziantep Sanayi Odası. Erişim adresi <https://gso.org.tr/tr/genelsayfa/gaziantep-sanayisi/sektorel-yapi-54.html>

Sosyal Güvenlik Bülteni (01.02.2022) Covid-19 Özelinde İşveren Bilgilendirme Rehberi. Erişim adresi <https://www.pwc.com.tr/tr/Hizmetlerimiz/sosyal-guvenlik/bultenler/2020/covid-19-ozelindeisveren-bilgilendirme-rehberi.pdf>

Türkiye İhracatçılar Meclisi. (05.02.2022). İhracat Rakamları. Erişim adresi. <https://tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari>

Türkiye İstatistikleri Kurumu.(06.02.2022).Tuik,Erişim adresi.<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dis-Ticaret-Istatistikleri-Aralik-2021-45535>

World Healty Organization. (01.02.2022). Covid-19 Dashboard. Erişim adresi. <https://covid19.tubitak.gov.tr/dunyada-durum>